

REINTEGRAREA SOCIALĂ A PERSOANELOR CONDAMNATE LA PEDEPSE PRIVATIVE DE LIBERTATE

THE SOCIAL REINTEGRATION OF PERSONS CONDEMNED TO PRISON PENALTIES

ȚURCANU Alexandra, anul II, DREPT,

Academia de Studii Economice a Moldovei,
strada Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61,

e-mail: turcanu.alexandra@ase.md

Abstract. *Successful reintegration of prisoners into society depends on a complex of factors related to biological, psychological, social, that have a decisive impact and the final results lead to adaptation or social maladjustment. Adapting the person released from detention to the conditions and social relations is done through assimilating the information, requirements, respective pro-social standards and social adjustments to a new environment. Namely in case of failure of assimilation and accommodation occur reintegration issues. Therefore, one of the main aims of correction establishments is to prepare convict who is serving a sentence of imprisonment for life in freedom.*

Key-words: *reintegration, society, prisoners, problems, factors*

JEL CLASSIFICATION: K-19

INTRODUCERE

Anual, în Republica Moldova, circa 2000 de persoane sunt eliberate din instituțiile penitenciare. Din cauza izolării de lungă durată și restricțiilor impuse de regimurile de detenție, majoritatea dintre deținuți, pomenindu-se față în față cu realitatea de după gratii, se simt frustrați, consternați și anxioși. Problemele care apar odată cu eliberarea din mediul penitenciar vin să se amplifice pe fundalul unor relații proaste cu familia, comunitatea, lipsei actelor de identitate și a unui loc de muncă care să le permită un trai decent etc. Statisticile atestă că circa 50% dintre persoanele private de libertate din Moldova comit infracțiuni repetat. O rată atât de înaltă a recidivei infracționale ne demonstrează elocvent faptul că pedeapsa penală de privațiune de libertate nu a dat un rezultat pozitiv – condamnatul nu a învățat nimic, nu și-a schimbat comportamentul și, astfel, perioada petrecută după gratii nu a fost suficientă pentru a înțelege și a aprecia eficient valorile vieții, ci o simplă petrecere a timpului pe contul statului. Acest lucru confirmă că utilizarea frecventă a metodelor represive (supravegherea și izolarea) în detrimentul celor de resocializare este cauza ajungerii repetate a persoanelor în penitenciare.

La elaborarea prezentului studiu, s-a ținut cont de următoarele **obiective**:

- ✓ sistematizarea experienței obținute pentru a îmbunătăți atât planificarea activității de reintegrare, cât și rezultatele viitoare în domeniu;
- ✓ prezentarea factorilor și metodelor de cercetare a problemei;
- ✓ oferirea de soluții și propuneri în vederea reintegrării ex-condamnaților în societate.

În vederea cercetării cât mai aprofundate și ample a obiectivelor, au fost selectate metode adecvate de cercetare științifică: *metoda logică*, utilizată constant pe tot parcursul studiului (analiza deductivă, clasificări, definiții) ce stă la baza studiului și a sintezei care a rezultat cu argumentarea concluziilor; *metoda comparativă*, datorită căreia s-a efectuat un studiu în sens comparat cu legislația altor țări, decât cea națională; *metoda observației*, s-a efectuat sintetizarea și am accentuat partea obiectivă și negativă a temei analizate.

ASPECTE CONCEPTUALE

Ispășirea pedepsei duce nu doar la schimbarea statutului social al persoanei, ci și la pierderea multor roluri și legături sociale pe care le-a avut. De aceea, după cum am menționat, unul dintre scopurile principale ale așezămintelor de corecție este de a pregăti condamnatul, care execută pedeapsa privativă de libertate, pentru viața la libertate. Viața deținuților este strict reglementată, fapt ce nu le permite să rezolve de sine stătător multe probleme cotidiene. După eliberare fiecare va trebui să-și rezolve singur problemele, restaurând stereotipul de comportament de până la condamnare [7, p.28]. Fiind liberat din detenție, fostul condamnat se pomenește într-o situație deosebit de dificilă, determinată de condițiile de viață nespecifice celei din penitenciar. O detenție îndelungată îl dezvăță inevitabil pe condamnat să lupte cu greutățile care apar sub influența diferitor împrejurări în viața de zi cu zi. Consecințele negative ale unei detenții îndelungate devin vădite în special, după ispășirea pedepsei. Ele influențează considerabil asupra resocializării celor eliberați, și asupra posibilității încadrării lor rapide și depline într-o viață normală la libertate [8, p.41]. Adaptarea socială se consideră reușită atunci, când au fost refăcute toate relațiile sociale utile ale infractorului și nu prezintă deviații. Persoana se adaptează normal, dacă rupe toate relațiile cu lumea criminală. Actualmente, în multiple țări, principalele orientări în materie de tratament și recuperare socială și morală a delincvenților, se caracterizează prin importanța contextului social, familial și comunitar în care se derulează procesul de resocializare, în vederea evitării pe cât posibilă a efectelor negative ale „etichetării” și „stigmatizării” delincventului condamnat.

De asemenea, noile modele de tratament a delincvenței accentuează importanța aspectului evolutiv și continuu al reeducării delincventului, ca și participarea și implicarea crescândă a comunității în rezolvarea dificultăților de tratament aplicate delincvenților, concomitent cu „umanizarea” formelor și modalităților „clasice” de terapie și profilaxie existente (măsuri educative, medicale și penale) [9, p.45]. Deoarece persoana se poate adapta atât într-un mediu cu orientare pozitivă, cât și negativă, ținem să menționăm că, în acest caz, este vorba despre o adaptare socială a persoanei liberate, care constă într-un mod de viață social-acceptabil și cinstit. În acest context, persoana, liberată din detenție, trebuie să fie pregătită de a depune eforturi volitiv-emoționale pentru soluționarea problemelor ce-i stau în față. Fostul condamnat trebuie să-și revizuiască sistemul de valori, să fie gata pentru a-și restabili familia, relațiile cu rudele și alte relații social-utile; să se orienteze în căile de soluționare a situațiilor de conflict în anturajul apropiat, la serviciu, să aibă închipuire la ce organ de stat trebuie să se adreseze într-un caz sau altul, să-și cunoască drepturile, obligațiile și să le respecte [10, p.8].

Așadar, resocializarea condamnaților, care au executat pedeapsa cu închisoare, este destul de dificilă, deoarece pierderea multor relații sociale și calități social-utile poartă un caracter profund, uneori ireversibil [11, p.86]. În acest caz, după cum remarcă Rîbak M.S., resocializarea include trei aspecte de bază: socializare „secundară” (debarasarea de obișnuințele negative din închisoare și obținerea unor deprinderi social-utile); adaptarea socială (acomodarea la noile condiții de viață); reabilitarea socială (restabilirea statutului social pierdut).

Analiza esenței și conținutului procesului de adaptare socială al persoanelor liberate din detenție, precum și analiza legităților sale social-psihologice demonstrează că acest proces, este însoțit de multiple probleme. Fostul condamnat este nevoit să înfrunte anumite obstacole atât interne, subiective, cât și externe, care nu depind de el. Acestea pot fi divizate convențional în două categorii. Prima categorie cuprinde probleme ce țin de soluționarea necesităților vitale privind hrana, îmbrăcămintea, locul de trai și de muncă, adică crearea condițiilor externe de viață ale subiectului. A doua categorie ține de înscrierea persoanei liberate în noul micromediu – familia, colectivul de muncă, anturajul apropiat. În prima categorie, de regulă, predomină situațiile determinate de împrejurări obiective ce nu depind de voința persoanei liberate (lipsa locuinței, probleme de angajare la serviciu, probleme de sănătate). În cea de-a doua, rolul determinant îl joacă calitățile personale ale fostului condamnat și comportamentul său, adică factorii subiectivi. Probabilitatea cea mai mare ca persoana

eliberată să săvârșească iarăși o infracțiune există în primii trei ani, iar cele mai multe infracțiuni sunt comise în primul an de la eliberare, constituind 52,4%. După aceasta intensitatea recidivei scade. Anume în această perioadă este necesară o activitate intensă în vederea monitorizării procesului de adaptare socială a celor eliberați, a comportamentului lor uzual, în locurile sociale, după sfera de comunicare.

Psihologul rus Vasiliev afirmă că reușita adaptării condamnatului depinde de cel puțin, trei grupe de factori:

1. Factorii care se referă la personalitatea infractorului: concepțiile sale despre lume, inteligența, cultura generală și juridică, moralitatea, cunoștințe profesionale, etc.;
2. Factorii ce se referă la mediul unde va nimeri persoana eliberată: Prezența locuinței, locului de muncă și relațiile cu colectivul, prezența vizei de reședință, familia și relația cu aceasta, etc.;
3. Factorii ce privesc condițiile în care s-a aflat condamnatul în instituția de detenție - structura colectivului, organizarea procesului de muncă, instruirea, influența educativă a administrației, structura grupurilor mici din care facea parte condamnatul [12, p.385].
4. În opinia altor autori reușita adaptării sociale depinde de: încadrarea persoanei liberate în munca social-utilă și instruirea sa; stabilirea unor relații familiale sănătoase, inclusiv cu părinții; restabilirea relațiilor sociale comunicative; consolidarea valorilor morale ca factori ai comportării sociale.

Axarea rezultatelor corijării depind de un complex de factori obiectivi și subiectivi, cum ar fi:

1. Influența pe care a avut-o executarea pedepsei și aplicarea față de el a măsurilor educative;
2. Gradul de pregătire juridico-morală și psihologică pentru a trăi în condiții sociale noi;
3. Eficacitatea organelor de stat, a colectivelor de muncă și a organizațiilor obștești cu care vor contribui la organizarea condițiilor de muncă și de trai precum și la efectuarea controlului asupra comportamentului și activității fostului condamnat

Adaptarea la mediul penitenciar este dificilă din cauza privațiunilor la care este supus deținutul și, deoarece, trebuie să se adapteze la noi reguli și comportamente. O dată cu intrarea în penitenciar, individul resimte, într-o măsură mai mare sau mai mică, în funcție de vîrstă, de structura sa psihologică, de gradul de maturizare socială și de nivelul de cultură, efectele privării de libertate și reacționează într-un mod personal la această nouă situație. Personalitatea deținuților cunoaște sau tinde să înregistreze un proces de degradare [3, p. 245]. Pe lângă multiplele probleme de ordin personal ale deținuților, extrem de dificile, cum sunt cele de: izolare, renunțare la modul obișnuit de viață, îndepărtare temporară de familie și societate, limitarea exercitării anumitor drepturi, obligativitatea respectării unui program, probleme de sănătate, muncă și alte necesități, lasă urme și după eliberare. Ex-deținuții, fiind considerați persoane defavorizate, au nevoie de ajutor din partea instituțiilor statale, centrale sau locale, pentru integrarea mai rapidă în societate, inclusiv pe piața muncii [4, p. 3-4]. Comunitatea joacă un rol esențial în procesul de reintegrare, iar membrii societății trebuie să găsească un echilibru între frica și neîncrederea cauzată de reintoarcerea prizonierilor și să le ofere suport social și servicii pentru aceștia [6, p.12].

Pentru rezolvarea problemelor ex-deținuților se cer intervenții de natură: materială, psihologică, educațională, spirituală.

Intervențiile de natură materială pot consta în: îmbrăcăminte, produse alimentare, de curățenie, masa gătită, ajutorarea în efectuarea anumitor acțiuni ce necesită o cantitate mare de material (în genere de construcție); se propune a nu se oferi sume de bani pentru a putea evita crearea de dependență economică sau stare de leneveală și de neîmplicare în acțiunile societății, pe piața muncii.

Intervențiile de natură psihologică pot consta în întâlniri cu beneficiarul și discuții și analize pe tema problemelor întâmpinate de acesta, pe o perioadă de timp. Cele legate de latura educațională pot fi: cursuri de instruire pentru o meserie, cursuri pentru cei ce nu au terminat o școală, nu au o diplomă, excursii educative și de formare profesională, cursuri de pregătire parentală și socio-relaționare, idee stipulată și de cadrul legal [2].

Referitor la *intervențiile de natură spirituală*, putem avea în vedere partea morală și religioasă a fiecărei persoane, stabilirea unei relații cu ceea ce înseamnă mesajul și credința, oferindu-i-se acestuia

posibilitatea să găsească în aceste practici o concretizare și un scop al formării sale [5, p.40-43]. Beneficiile colaborării cu reprezentanții societății civile directe sau indirecte, imediate ori îndepărtate, economice sau spirituale, se constituie de fapt într-o punte de legătură între demersurile sistemului penitenciar de a susține persoanele condamnate în efortul lor de revenire la normalitate, pe de o parte, și disponibilitatea comunității de a-i prelua, revaloriza, reintegra pe cei excluși din cauza comportamentului lor antisocial, pe de altă parte [3, p.270].

CONCLUZII

Oricare ar fi strategiile sau programele utilizate pentru a facilita reintegrarea foștilor deținuți, este unanim acceptat că aceștia au nevoie de ajutor pentru o integrare reușită. Pentru a se descurca și a trăi în societate, foștii condamnați trebuie să fie implicați în activități sociale, într-un mediu constructiv și benefic, necesitând o comunicare continuă cu familia, organizațiile implicate și cu comunitatea.

În această ordine de idei, considerăm a fi necesară coordonarea activității instituțiilor de stat și obștești menite să acorde ajutor social persoanelor eliberate, idee de bază a cadrului normativ [1], să apere drepturile lor constituționale etc. În prezent, în procesul soluționării acestor probleme apar multiple obstacole, datorită divizării departamentale, lipsei sau interacțiunii insuficiente între subdiviziuni, lipsei structurilor organizaționale, scopul de bază al cărora ar fi, prioritar, lucrul social-psihologic, profilactic, juridic și de reabilitare.

De aceea, se impune necesitatea stabilirii unor acorduri de colaborare între instituțiile penitenciare, oficiile de executare, organele de poliție, agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, ONG-uri. Cele menționate ne permit a concluziona că problema resocializării persoanelor eliberate nu este una specifică, a cărei soluționare este posibilă doar cu forțele instituțiilor penitenciare și a altor organe de stat, dar prezintă în sine o problemă socială importantă, ce necesită implicarea întregii societăți.

BIBLIOGRAFIE:

1. Legea Republicii Moldova cu privire la adaptarea socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție, Nr. 297-XIV din 24.02.1999. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.04.1999, nr. 39-41/171.
2. Legea privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, Nr. 102 din 13. 03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 15.04.2003, nr. 70-72/312.
3. Neamțu, G., Stan, D., *Asistența socială*, Polirom, Iași, 2005.
4. Pintican, I., *Egalitatea de șanse, resursă pentru viitor mai sigur*, Bistrița, 2013.
5. Raport de monitorizare și evaluare a activității de reintegrare socială a persoanelor eliberate din locurile de detenție. Institutul de Reforme Penale, Chișinău, 2009.
6. Spoială, Al., *Probațiunea și reintegrarea socială a infractorilor*, Cartea Universitară, Bistrița, 2007.
7. Михлин А.С., *Изучении личности в ИТУ*, Москва, 1975. p. 28
8. Бобылев И. Ю., *Влияние длительных сроков лишения свободы на ресоциализации осужденных*. În: Исполнение наказаний и социальная адаптация освобожденных Сборник научных трудов ВНИИ МВД РФ, Москва: Изд ВНИИ МВД СССР, 1990, p. 41.
9. Ciobanu. I. Groza., *Politica penală – etape, obiective și direcții de acțiune*. În „Revista Națională de Drept”, 2002, nr. 5, p. 45.
10. Rusu O., *Probleme organizatorico-juridice ale adaptării sociale a persoanelor eliberate diu locurile de detenție*. În: Legea și viața. 2009. nr. 5 (2009), p. 8
11. Шмаров И. В., *Преодоление последствий отбывания уголовного наказания*. În: Советское государство и право, 1997, nr. 2, p. 86.
12. Литвишков В.М., Миткина А.В., *Пенитенциарная педагогика*, Курс лекции Москва: Изд. МПСИ, 2004, p. 385.

Coordonator științific: CODREANU Alina, asist.univ., drd.

Academia de Studii Economice a Moldovei,
strada Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni 61,
e-mail: codreanu.alina@ase.md